

M E D E N D I**METHODUS DERIVANS.**

DISSERTATIO INAUGURALIS, QUAM ANNUENTE
INCLYTA FACULTATE MEDICA IN ALMA AC
CELEBERRIMA R. SC. UNIVERSITATE HUNGARICA
AD GRADUM DOCTORIS MEDICINAE RITE OBTI-
NENDUM PUBLICAE DISQUISITIONI SUBMITTIT

VINCENTIUS ZOMBORCSEVICS

HUNGARUS M. THERESIOPOLITANUS.

---

*Theses adnexae publice defendentur in Palatio
Universitatis majore die 24. Aprilis 1832.*

PESTINI,

TYPIS TRATTNER-KÁROLYIANIS.

Parvi properemus et ampli!

EXPLICIT

SPECTABILI CLARISSIMO

AC

DOCTISSIMO DOMINO DOMINO

J O S E P H O R U D I C S

DE ALMÁS

EQUITI AURATO, AA. LL. ET PHILOSOPHIAE, NEC
NON JURIS UTRISQUE DOCTORI, IN REGIA SCIEN-
TIARUM UNIVERSITATE HUNGARICA FACULTATUM
PHILOSOPHICAE, ET JURIDICAE COMMEMBRO,
INCLYTORUM COMITATUUM BACS, ET BODROGH
ARTICULARITER UNITORUM, NEC NON TOLNENSIS,
CSONGRÁDENSIS, ET VERÓCZENSIS TABULAE JUDI-
CIARIAE E PRIMARIIS ASSESSORI.

V I D E O

ERUDITIONE BENEVOLENTIA NOBILITATE

C L A R O

L I T E R A R U M E T B O N A R U M A R T I U M

F A U T O R I E X I M I O

M O E C E N A T I M U N I F I C E N T I S S I M O

I N P I G N U S P R O F U N D I S S I M A E V E N E R A T I O N I S

G R A T I Q U E A N I M I

T E N U E S H A S P A G E L L A S

D. D. D.

A U C T O R .

A U C T O R .

P r o o e m i o n .

Legibus Academicis aequè ac usui recepto satisfactorius dissertationi inaugurali conscribendae me accinxi. Opus hoc maximi momenti mihi visum fuit tum ideo, quod laboribus scholasticis coronidem imponat; tum et quam maxime, quod Juvenis e schola egressum annunciet, eumque in gremium Civium Patriae quodammodo introducat. Summum eapropter in absolvendo hoc negotio adhibere studium, et conamen firmus proposui. — Interim quod Lingua Patria uberius pertractare, omnique ex parte enodare argumentum mihi in proposito fuit, illud temporis angustiis pressus pagellis hisce comprehensum, et primis duntaxat lineis adumbratum publici juris facio; — quin ideo, quod jam longiori abhinc tempore

fixum in animo est propositum, penitus ab-
jiciam, ut potius illud differam solum, us-
quedum Galenus media necessaria tulerit.
Ad haec, si debite respexeris Lector Bene-
volè, judicium de opere mitius feres, illud
autem de Auctore ipso suspendes. Dabam
Pestini Mense Aprilis 1832.

Definitio.

1.

Derivatio pathologica est mitigatio, aut sublatio status morborum per adfectionem in parte organismi alia provocatam.

Omnis autem Derivationis sive *naturalis*, quam sola naturae autocratia, sive *artificialis*, quam haec opera medici incitata perficit idea in *Sympathia* s. *Commercio vitali* radicatur, quo omnia quidem organa, quae partes unius ejusdemque totius in unum nectuntur, quod tamen inter nonnullas organismi partes strictum et multiplex, inter alias minus exquisitum, et simplicius est. Misso autem nexu partium organico, et phaenomenis, quae in contiguitate et vicinitate partium radicata primum habent explicatum; de solo loquar *nexu vitali*; qui, cum duplici sub forma manifestus fiat: quae *Consensus* nimirum, et *oppositio vitalis*, seu *Antagonismus*; — Derivatio quoque duplex distinguenda erit: *Consensualis* nempe et *oppositionalis*, seu *Antagonistica*. —

Consensus.

2.

Nomine *Consensus*, *Philadelpiae* venit nexus organorum ille, quo fit, ut irritatio unius similem alterius provocet, hacque ratione homogenea utriusque suscitetur reactio. — Nexūs iste consensualis omnia corporis humani organa, et singulas singulorum organorum particulas intercedens in causa est, ut topica organi cuiuspiam adfectione suscitata, haec in loco primae originis porro quoque perstans protinus latius proserpat, et alias, saepe quam plurimas (quandoque omnes?) organismi partes in aversum trahat, morbusque strictissime topicus primo solum originis suae momento dici possit. — Morbo vero hac ratione intentione et extensione aucto vita quoque universa incitatur, atque energia majori in morbum reagens luctam ponit vividissimam, qua morbi iudicium promptum et citum sive in salutem, sive in perniciem aegri provocatur; id quod in morbis febrilibus quotidie fieri videmus.

Idea Derivationis consensualis.

3.

· Alias consensuali in alio organo irritatione, huiusque reactione homogenea suscitata et susten-

tata morbus in organo protopathico multum mitigatur, vel etiam protinus cessat. Fit hoc, quatenus factoribus vitalibus alium in locum derivatis, processuque morbo eodem alibi excitato et sustentato morbo primario pabulum quodammodo subtrahitur, qui etiam ideo imminui, vel penitus extinguere debet. — Hoc ergo in casu transit consensus in antagonismum (§. 7. n. 2.) nec differt *effectualiter* derivatio consensualis ab antagonistica; quin tamen ideo superfluum distinctionem hanc censeam, ut potius eam in natura rei fundatam existimem, cum *causaliter* utraque diversa omnino sit. (§. 5.)

Media nexus consensualis.

4.

Partes unius ejusdemque systematis organici, nec non singulae organi cujuscumque particulae consensum intimum et luculentissimum; ast diversa quoque organa, saepe et diversissima et remotissima tam in statu sano, quam etiam morbo manifestum inter se *nexum consensualem* fovent. Cujus nexus media praecipua sunt:

a) *Nervi*. Uberrimum commercii consensualis fontem nervi constituunt, quibus diversissimae saepe et remotissimae corporis partes amico quodam foedere junguntur. — Communis enim plurium nervorum (omnium?) origo; multiplex.

sub decursu eorum unius cum altero ansa, plexu ganglio unio cultro anatomico non semper demonstranda; et vitalitas altissima in causa est, ut adfectionis unius organi facillime et citissime et aliud particeps reddatur.

b) *Vasa*. Systema enim vasorum sanguiferorum continuum nusquam interruptum efficit, et diversi generis vasa anastomosibus frequenter uniuntur.

c) *Textus cellulosus*. Systema vitalitatis quidem inferioris, ast latissime per corpus diffusum.

d) *Membrantarum Continuitas*.

e) *Structurae et Functionis in diversis organis similitudo*.

Quo plura mediorum horum concurrunt, et quo altioris illa sunt dignitatis, eo exquisitior organi unius cum aliis erit consensus. Sic organa nervis, vasisque copiosis instructa vividissimum cum plurimis aliis commercium consensuale fovent; alia e contra, quibus nervi pauci et vasa perexigua sunt jure solum vicinitatis, et continuitatis consensum aliquem fovebunt. — Viget insuper inter partes nonnullas, in statu praepriis morbo, peculiaris consensus, quin ejus fons penitus perspectus hucdum sit. Sic inter Parotidem, et organa Genitalia. —

Antagonismus.

5.

Nomine *Antagonismi*, *oppositionis vitalis* venit nexus vitalis organorum ille, quo fit, ut adfectione unius provocetur opposita alterius scopo eo, ut sublatum in organismo virium aequilibrium restituatur.

Turbatur autem aequilibrium virium s. harmonia: a) *Excessu* factorum vitalium in systemate, aut provincia quadam systematis cujusdam organici, aut organo quopiam. — b) *Defectu aut suppressione* eorundem factorum. — Causae hae, utut e diametro sibi oppositae eundem tamen inducunt effectum. Lex enim Antagonismi suprema est: *Suppressa activitate organi unius exaltatur ea alterius*, et vicissim: *Exaltata vita hujus deprimitur ea alterius*. Antagonismo ergo vitali organon unum saepe vices agit alterius, seu: organa se mutuo suppleant — Consensu autem se mutuo adjuvant. Antagonismo nisus aequilibrium restituendi — Consensu nisus illud sustentandi manifestatur.

Organa antagonistice juncta.

6.

Viget Antagonismus inter diversissimas corporis humani partes; qui tamen jam manifestior,

jam magis obscurus, saepe etiam plenarie sensibus nostris subtrahitur. Probe autem distinguendus est] antagonismus *Physiologicus* a *Pathologico*. — Ille, vitae omnis fundamentum, latissime diffusus inter omnes corporis partes viget. Sic est oppositio inter partem systematis nervosi centram, et periphericam — inter finem nervorum centram et periphericum — inter nervos sensus et motus etc. etc. — Antagonismus pathologicus minus late diffusus, saltem non ubique manifestus — eminet:

a) Inter vitam *psychicam* et *somaticam*. Antagonismus hicce pathologicus in multis morbis manifestatur, quo fit, ut depressa abnormiter vita inferiore altior morbosam acquirat aciem, et vicissim. Hoc de illis solum morbis valere, qui organa vitae alterius per excellentiam adgrediendo, reliqua intacta magis relinquunt, suapte patet.

b) Inter *Systema nervosum animale* (cerebrale) et *vegetativum* (gangliorum). Sic lanquent functiones mentales vigentibus functionibus vegetativis; et vicissim.

c) Inter *Systema cutaneum externum* et *internum*. Aestate per excellentiam vivit cutis, hyeme tubus alimentaris.

d) Inter *Systema cutaneum externum*, et illud *Membranarum serosarum, fibrosarum* et *Sero-fibrosarum*. Rheumatismus, Hydrops sup-

pressa cutis per refrigerium admissum functione;
— sanatio malorum illorum hac restituta.

e) Inter *Systema cutaneum externum*, et *Pulmones, Hepar, Renes*. Cutis enim externa non fluidum solum serosum se et excernit, quo opere cutis cohibito activitas renum vicarie intenditur — sed gravissimum insuper cutis munus in eliminatione phlogisticorum consistit, qua intercepta gravissimas [pulmonum hepatisque turbas oriri quotidie videmus; — nexu hoc antagonistico pro dignitate non semper a Medicis aestimato.

f) Inter *Pulmones, Hepar, et Renes*. Vita pulmonum aestivo tempore depressa ea hepatis multum intenditur. Incrementum unius a morbis alterius. Urina ictericorum. etc.

Idea derivationis antagonisticae.

7.

1. Stimulus quicumque parti cuiquam organicae adplicitus, atque in eadem consensus ope dissipatus — *hujus* irritationem consensualem, atque vitalitatis exaltationem — *alterius* antagonisticam depressionem inducit. — Sic Emeticum refracta dosi adplicatum stimulo suo consensus ope per universum Systema gangliosum dissipato vitalitatem hujus omnem multum intendit — eam autem Systematis cerebri deprimit.

2. Stimulus magis fixus, et circumscriptus in eodem etiam organo diversum exerit effectum: exaltationem nimirum vitalitatis in loco applicationis, et depressionem ejus in partibus aliis organi ejusdem. Sic ulcus faciei setaceo, aut fonticulo ad aliam cutis plagam minus nobilem saepe feliciter derivatur. —

Leges derivationis.

8.

1. Derivatio fiat ad partem ab organo, aut loco protopathico satis remotam. — Nihil peius, quam remedia quaecunque scopo derivante organo adfecto vicina applicare. Stimulus enim ad vicinas et contiguas partes protensus has semper irritabit, quo in casu exasperatio potius morbi, quam ejus mitigatio provocabitur. Sic in ophtalmia derivantibus indicatis unquam Autenriethi non applicamus regioni supraorbitali aut temporali —; quin ideo remotissimas semper et oppositas partes e. g. plantas pedum in adfectionibus cerebri exquirere necessum aut peculiariter indicatum sit.

2. Derivatio fiat ab organo nobiliori ad ignobilius. — Sic ab oculo ad cutim. Sic a nobiliori cutis parte ad ignobiliorem — a facie ad nucham dorsum etc.

3. Morbus derivatione provocatus periculi vel expers, vel minoris, saltem nunquam majoris sit. Et

4. Sit sanatu facilior.

Locus Derivationis.

9.

Organon, quod remediis derivantibus potissimum plectitur, Systema cutaneum est. — Multiplicem enim cum diversissimis corporis humani organis nexum fovet, et adplicationi remedium quorumvis optime patet. Natura ipsa Crisibus et Metastasis morbum ad cutim saepissime derivat, et funestae plerumque derivationes ad alia organa sunt. Adficitur autem scopo morbum derivandi Systema cutaneum tam internum, quam externum ita tamen, ut sub derivatione ad tubum alimentarem mitiora solum; — sub ea autem ad cutim externam fortiora quoque, et fortissima in usum trahantur. — Derivationem ad tubum alimentarem *Emeticis* et *Purgantibus*; eam vero ad Cutim externam *Revellentibus cutaneis* potissimum absolvimus.

Emetica.

10.

Emetica remedia scopo derivante refracta potissimum dosi — *ad nauseam* — porriguntur.

Plena enim dosi exhibita ob violentam et tumultuariam ventriculi convulsionem, insignemque universi corporis concussionem graves concitantur universi Systematis sangviferi turbæ, sanguisque torrente quaquaversum propulso, notabilis universi corporis exstimulatio, et exagitatio provocatur. — Omnis autem derivatio per emetica in nexu vitali radicatur, qui eminentissimus inter ventriculum, et pleraque alia organismi organa viget; quo fit, ut stimulus quicumque ventriculo adplicatus citissime, et tutissime et ad alia organa sive consensuali sive antagonistico modo propagetur. — Ut vero derivatio hæc melius pateat, actionem emeticorum et topicam et consensualem paucis attingere necessarium visum fuit, qua ratione in exponenda actione derivantium aliorum quoque progrediemur.

11.

Dum Emetica in ventriculum delata cum hoc in contactum immediatum deveniunt, quin resorbeantur, stimulum periphericis nervorum finibus addunt per eminentiam dynamicum gradus diversi pro diversa emetici potentia, et ventriculi receptivitate modo majori, modo minori. Stimulus hicce nervis impressus ad fibras quoque musculares, et universam ventriculi compagem

mox protenditur; oriturque penes reactionem nervosam ingratis sensus communis adfectionibus manifestam — motus ventriculi vehementior, et secretio humorum adaucta, quibus omnibus ventriculus stimulo inimico se subtrahere conatur: ita, ut vomitu vel ob tenorem virium infractum, vel ob mechanicum aliquod obstaculum interdicto paralysis nervi vagi, ipsaque mors inducta visa fuerit.

12.

Stimulus hic ventriculo impressus per univ-
ersum Systema gangliorum protinus extenditur.
— Plexus solaris majorem nunc reactionem mo-
liens praecedentem exstimulationem manifeste
loquitur — sanguinis et lymphae in vasis abdo-
minalibus circulus impellitur; qua de causa, et
aucta simul secretionem tubi alimentaris resorbtio
intenditur, stasesque abdominales discutiuntur.
— Stimulo simul consensualiter ad pulmones,
quorum stases solvuntur, spasmi delentur etc.
et cutim externam protenso activitas hujus
omnis intenditur, id quod larga Ephidrosis,
saepe nullis aliis remediis provocanda, abunde
testatur. — Celebres hoc scopo, Systema nempe
gangliorum excitandi, stasesque dissolvendi, pi-
lulae Schmuckeri sunt:

Rp. Galbani
 Ammoniaci
 Saponis med.

ana dr. unam

Rad. Rhaei

dr. semis

Tart. stib.

gr. quindecim

m. f. pil. pond. *gr. duorum* consp.

D. S, Mane et Vesperi pil. 10—15.

13.

Exstimulato ita universo systemate gangliorum, organisque vitae vegetativae, antagonistica provocatur systematis cerebri depressio. — Morbi cerebrales in exorbitante systematis hujus activitate, aut suppressione ejusdem positi derivatione ita ad systema gangliorum facta optime, saepe unice solum compescuntur. — Laudata est methodus haec in Febri Nervosa e suppressa vita Encephali, qualis potissimum est, orta; sub initio morbi maxime certe indicata. — *Cel. Ph. G. Hartmann* meus condam in Medicina Practica Magister venerandae memoriae curam Febris Nervosae ab Infuso Ipecacuanhae dosi refracta potissimum ordiebatur; quam methodum felicissimo effectu coronatam sat saepe admirati sumus.

Cathartica.

14.

Remedia Cathartica essentia ab Emeticis nequaquam diversa — effectu solum ab iis differunt; quod nimirum specificam ut ita dicam ad inferiorem tubi alimentaris portionem relationem foveant, quae remediorum horum qualitas principem eorum ad reserandam alvum usum ponit. In omni autem effectu purgantium, sive per os sive per anum — *clysmata* — ingerantur, rite aestimando tum ad receptivitatem ipsius organi, tum etiam, et quam maxime, ad ipsum remedium respiciendum erit, quorum mitiora et mitissima effectum omnem minorem, saepe vix conspicuum, — fortiora et fortissima validum saepe, et tumultuarium exerunt. — Topicum cathartorum effectum hic quoque primum et ante omnia nervi intestinorum experiuntur, quo stimulo ad fibras musculares, et omnem intestinorum substantiam protenso motus eorum peristalticus, et secretio augetur, quibus omnibus alvus liberior, fluidior, frequentior provocatur.

15.

Effectum topico proximum systema gangliorum, et quam maxime inferior ejus plaga experitur. Exstimulatio hujus systematis, ejusque

reactio torminibus fit manifesta, quae eo sunt vehementiora, quo sensilitas nervorum major, et quo purgans fortius fuerit. Eaedem vero in nervis his, organisque, quibus prospiciunt, provocantur mutationes, quas exstimulatio nervi vagi et splanchnici emetico provocata inducit. — Ita sanguinis, et humorum omnium per vasa abdominis, haemorrhoidalia imprimis, et organorum genitalium — motus positivo modo impellitur; potentissime purgantibus principio resinoso divitibus — *Drasticis*. — Incitatio haec vasa solum abdominalia plectit ita, ut ipsis quoque remediis drasticis virtus calefaciens pro universo systemate sanguifero, saltem eminens, iniuste satis tribui videatur.

16.

Effectu hoc tam topico, quam et consensuali, organis imprimis abdominis impresso, insignis ponitur remediorum cathartorum effectus antagonisticus — ab eo emeticorum multum discrepans. Virtus haec antagonistica, qua systema cerebrale plectitur ea ratione modificata est, ut effectum hunc medulla spinalis, et nervi ejus validiorem experiantur; cerebrum autem ipsum, et nervi cerebrales etiam quidem, longe tamen debilius, quam ab emeticis, adficiantur.

Scopo autem eo adhibita cathartica, ut humoribus ad intestina, et reliqua organa abdomi-

nalia allicitis, sanguinem a nobilioribus partibus derivent, vigentemque hac ratione in his processum morbosum extinguant, sat saepe nulli alio remedio cedunt. Hinc in congestionibus sanguinis ad caput, thoracem etc.; in inflammationibus organorum cavis his contentorum eo quam maxime tempore, quo haec infracta in oppositum statum, congestionem nempe passivam transire minatur optimo cum effectu frequentissime in usum trahuntur.

Incitata vero tubi alimentaris remediis purgantibus activitate, ea cutis externae antagonistiche communiter deprimitur. Hinc egregius purgantium in moderanda transpiratione cutis, sudoribus profusis cohibendis virtus; quo tamen scopo cauti remedia haec in usum trahamus, ne irritatione tubi alimentaris graviorem nefors morbum provocemus, qui in cuti tanti discriminis non est, ni nimio opere excedens corpori universo liquationem minetur.

Revellentia cutanea.

17.

Derivatio ad cutim externam omnium frequentissima (§. 9.) multifariis effectuat remediis, in quibus — praecipuis et magis usitatis — enumerandis ea ratione versabimur, ut *mitiora*

primum, et talia, quae cuti universae vel majori ejus parti; dein *fortiora et fortissima* minori vel minimae cutis plagae adplicanda exponamus.

Balneum simplex.

18.

Balneum simplex sive universale, sive partiale diversum in corpore exerit effectum, praeter alia momenta, quam maxime pro diverso, quo pollet, caloris gradu. — *Aqua frigida* a $0-10^{\circ}$, aut $15^{\circ}+0$ R. scopo derivante forma lotionis aut perfusionis in usum tracta a Medicis non paucis multis extollitur encomiis. Adplicata enim, juxta eos, hac ratione cuti aqua frigida caloricum ejus subtrahitur; ad quod restituendum sanguinis unda ad cutim mox post lotionem abstersam, et tepore lecti fotam propellitur. Amoena hoc modo saepe provocatur ephidrosis, atque exanthema segnius erumpens sollicitatur, aut ad interiora nefors tendens ad locum originis revocatur. — Sub *balneo temperato* $20-25^{\circ}+0$ R. nec calor, nec frigus notabilem aliquem in corpus exerit effectum, solaque hoc in casu aquae in cutim virtus respicienda venit; quae quatenus in cutis a sudore aut pulveribus repurgatione consistit, omnem ejus functionem modo lenissimo reserando balneum temperatum revulsiones ad organa

interiora periculosas saepe praepedit; in diaeteticis eapropter maximae semper utilitatis. — *Balneum universale calidum* a 25° — 30° +0 R. et ultra universum corpus, et systema imprimis sanguiferum positivo adficit stimulo, quo sanguinem ad cutim externam potenter quidem allicit, ast illum magis rarefactum ad omnes alias etiam corporis partes urget, gravesque hoc modo concitat turbas. Ea propter scopo revellente passim in Rheumatismo Chronico, hic tamen optimo cum effectu, adhibetur.

19.

Scopo revulsivo longe frequentius *Balnea calida partialia* in usum trahuntur. Universum enim systema sanguiferum minus potenter concitando, partialem potius sanguinis ad cutim congestionem provocantia eum a partibus aliis optime derivant. — Ita sub congestionibus sanguinis ad caput, pulmones, organa abdominis balneum partiale calidum saepe solum sufferendis his malis, restituendoque aequilibrio est. Malis his ex Amenorrhœa profluentibus semicupium menses saepe revocat, amissamque restituit sanitatem. Praesente graviditate balnea manuum eundem persaepe praestant effectum, quin vita foetus hoc modo in periculum conjiciatur. Adhibentur insuper balnea partialia ad revocandum florem ali-

quem cutaneum topicum, aut arthritidem retro-
cessam apud individua, quibus balneum univer-
sale minus conveniret. —

Frictiones.

20.

Frictiones cutis ni sine eo adhibeantur, ut remedia adplicata cum vitalitate cutis exaltata in vividiorum conflictum deveniendo eo certiorum et intensiorum effectum exerant, vasisque absorbentibus melius cedant — scopo derivante saepius in usum trahuntur. Stimulo enim nervis cutaneis impresso universum systema nervosum torpidum multum excitatur, et adfluxu humorum ad cutim provocato revulsio a partibus nobilioribus insignis effectatur. Fiunt autem frictiones lintaminibus, panno etc. sine, vel additis simul remediis stimulantibus ut plurimum spiritu vini simplici, aromatico, camphorato, therebintinato etc. Frictiones adhibita vi majori, aut remediis acerbis exasperatae omnem rubefacientium virtutem exhibent.

Rubefacientia.

21.

Acrida, ab effectu, quem provocant, *Rubefacientia* dicta, cuti externae adplicata primum et

ante omnia sensum pruritus concitant, quo mox in eum ardoris, et doloris verso plaga omnis stimulo acri, lacessita erythemate corripitur. Actione acris nunc limitata superficialis haec dermatitis symptomatibus inflammationis omnibus stipata serius aut ocyus cum desquamatione epidermidis disparet; quo exitu rubefacientia ab aliis mox enumerandis discrepant. — Phoenomena haec manifesto indicio sunt, acris externe quoque adhibitis vitam sensiferam primo adfici; cujus tamen reactionibus vitae tam irritabili quam etiam vegetativae communicatis superficialis mox concitatur phlogosis, quibus omnibus topica rubefacientium virtus absolvitur.

22.

Effectus hujus topici gratia, nullo ad reactiones secundarias respectu habito rubefacientia vix unquam in usum trahuntur. Adhibentur potius ob effectum eorum tam consensuale, quam antagonisticum in multis organis conspicuum. — Extenditur nempe irritatio topica consensus opera ad univrsum systema dermaticum, cujus vitalitate exaltata functio omnis simul expeditur. Ita cuti flaccidae ob infractam vitalitatem sudorem copiosum fundenti rubefacientia stimulum et tonum addunt. Ita cuti spasmo stricta, arida, frigida non est remedium rubefacientibus praestan-

tius, quod nimirum spasmus cutis expeditius solveret, functionemque ejus normalem certius revocaret. — E dermate effectus rubefacientium consensus ope ad interna quoque organa propagatur. Sic depressa vitalitate cerebri atonia sopore stupore; aut medullae spinalis paralysibus manifesta, rubefacientia stimulo periphericis nervorum finibus addito ad ipsum centrum Systematis nervosi extenso mala haec sat saepe feliciter debellant. —

23.

Sed praeter effectum hunc consensualem insignis est rubefacientium virtus antagonistica. — Sic torpore periphericae Systematis nervosi partis sublato, gravissimae saepe partis centralis turbae, deliria, spasmi etc. componuntur. — Sic alacriori cutis metamorphosi concitata et sustentata, actio vasorum hic incitatur, et affluxus humorum copiosior provocatur, quibus omnibus organa sanguine obruta eo liberantur. — Cuti insuper externa, qua organo se et excernente cum reliquis organis vitae vegetativae in vitali necessitudine necessario existente (§. 6.) facile patet, qui fiat, ut transpiratione cutanea rubefacientibus sollicitata (§. 21.) caeterae corporis se et excretiones potenter alterentur. Cutis enim munere laeso organa secretionis interna vices

ejus agere nituntur, quo abnormi conamine externa functione restituta, remediis his liberantur.

24.

Si jam nunc nexum hunc tam consensualem, quam antagonisticum, quem systema cutaneum externum cum diversissimis corporis partibus fovet, debite respexerimus, eo insuper in considerationem justam tracto, functionem cutis cohibitam morborum plurimorum matrem esse, atrium hoc in omni ferme morbo ad absolvendas crises salutare apertum desiderari, eximiam rubefacientium in morbos plurimos debellandos virtutem medicam, usumque frequentissimum dignis effereamus encomiis. Indicationes speciales ex iis, quae dicta sunt, facile eruuntur.

25.

Remedia tantae virtutis adversis sub circumstantiis in usum tracta nociva reddi suapte patet, quare non raro indicata licet, abesse omnino debent. Praecipua contraindicationis momenta ab ipsa cuti petuntur, cujus irritabilitas et sensilitas morbose exaltata, aut vita vegetativa multum depressa usum rubefacientium ex aequo vetant. Nam stimulo illorum malum jam intenditur,

jam erythemate ulcerosa, aut gangraenosa degeneratio cutis provocatur. Hoc praecipue obvenit in dyscrasia putrida, scorbuto, oedemate etc.

Vesicantia.

26.

Topica et primaria vesicantium actio ei rubefacientium est simillima. Erythema et hic provocatur, quod vesicantibus adhibitis satis dilutis, aut actione eorum interrupta desquamatione epidermidis pariter finem capit (§. 21.) Ast actione acris continuata superficialis haec phlogosis intenditur, ut non amplius crisi normali solvi possit, utque transpiratio critica vaporosa in secretionem densam lymphaticam abeat, quae cum epidermidem trajicere non valeat, eam in bullam aut vesicam elevat. Rupta haec vesica secretionem primo lymphaticam palam facit, quae paulo post in verum pus convertitur, ni lympham condensata epidermidem restituat,

27.

Ubi vesicantia effectum topicum ultra eum rubefacientium non intendunt, actione etiam secundaria omni his similia sunt. Cum tamen

plagae, quae vesicantibus adsignantur vix unquam ita late pateant, ut illae rubefacientium; cum nec eum ardorem et dolorem, ut rubefacientia provocent, Systema nempe nervosum tanta vi non adgrediantur; cumque non possint frequenter adeo reiterari, ut rubefacientia, quorum virtus reiteratione hac plurimum intenditur: — effectus vesicantium ad rubefactionem solum applicatorum omnis tam extensione, quam intensitate longe minor erit, nec illud ideo in therapia emolumentum praestabunt, quod rubefacientia largiuntur. — Sed plena etiam, ut ita dicam, dosi adhibita ob momenta eadem modo dicta effectum consensuale multo inferiorem rubefacientibus exerunt.

28.

Praecipua' vesicantium Virtus, et indicatio therapeutica a secretione nova petitur, quae materiis plasticis dives, duratione et intensitate insignis in peculiarem cum vita vegetativa universa correlationem devenit. Exhibet hac ratione cutis novum secretionis organon, cujus cum organismo omni nexus vitalis multiplex graves ponit effectus secundarios, qui primo quidem ad vegetationem ipsam referuntur, sed et polum vegetativum Systematis nervosi alterant, et mutationem functionum durabilem inducere valent.

— Ita secretio plagae externae aucta suppurationes internas progredi inhibet, uti et inflammationes organorum vitae vegetativae. Hoc ipsum provocatione Antitheseos polaris, atque dirivatione, transpositione ut ita dicam metastatica, fieri in aperto est. Facile tamen patet, ut similis metastatis fiat, vesicans organon adfectum ne contingat, ei quidem prope, in tali tamen absentia adplicandum (§. 8.), ut effectus solum antagonistici organon protopathicum particeps reddatur. — Ita Rheumatismi diutini rubefacientibus absque effectu tentatis vesicantibus persaepe cedunt. Prouti enim crisis materialis cutis vesicantibus provocatur, iisdem materialis crisis adfectionum internarum localium sistitur, et haec secretio nova internarum vices agit.

Sed si ab hoc effectu vesicantium secundo rescindamus etiam, quo tam cutis quam organa interna a productis morborum ob abnormem mixtionem normali atrio non eliminandis liberatur — secretio cutis aucta resorptionem organorum internorum auctam inducit. Processus hic resorptionis alacrioris vividissimus in organis plagae vesicantibus concitatae vicinis excitatur, sed et in profundum protenditur, quamvis intensitate decreseat; quo modo producta morbosa inflammationis cum primis vegetativae chronicae lymphatica, aut lymphatico — puriformia discutuntur.

Cum vesicantium effectus exsiccatione solum plagae excoriatae finem sortiatur, et cum secretio lymphatica praecipuam eorum a rubefacientibus diversitatem sistat in morbis ut plurimum vegetationis chronicis in usum trahuntur. — Plurimum autem proficua erunt:

a) Ubi secretio cutanea sive normalis, sive abnormis, sed habitualis reddita suppressa mixtionem et functionem partis internae morbose alterat.

b) Ubi labes organi interni auctam secretionem superficiale, ut crisin materialem poscit.

c) Ubi resorptio in organismi penetrabilibus sollicitanda est sine eo, ut stases et congestiones solvantur.

d) Ubi nervorum activitas incitanda, aut potius ea suppressa vinculis suis liberanda est. — Quantum ad mitigandas organorum internorum inflammationes chronicas, cohibendas eorum suppurationes valeant, supra jam meminimus.

Exulcerantia.

Medium inter caustica et vesicantia locum tenent Exulcerantia sic dicta ab effectu, quem

cuti externae adplicata exerunt. Producunt enim in ea validam inflammationem, quae in suppurationem specificam versa profundam cutis exulcerationem suscitatur. Effectu ergo topico multum intenso, et eo insuper a praecedentibus differunt, quod effectum omnem tardio rem quidem sed durabiliorem in profundum magis, quam latum nitentem excitent. Potentissima idcirco pro vita imprimis vegetativa sistunt remedia, quibus valida, et perstans provocatur revulsio, qua qualitate rubefacientia aequae ac vesicantia antecellunt, et ob quam frequentissime, et ferme unice in usum trahuntur medicum. Usitatissimum hoc scopo *Unquendum stibiatum* est, ita tamen, ut nisi cutis sensilior, tenera dolores fortiores, et alia mala nos extimescere faciat; phtysis autem cum primis pulmonalis, arthritis retrograda, aut alia quaecunque mala revellentia fortissima exposcant *Cortex* quoque *Mexerei* aut recens aut siccus aceto prius emollitus; vel *unquendum Euphorbii* sat saepe adhibeantur; — e chirurgicis vero *setaceum*.

31.

In morbis itaque omnibus, in quibus revellentia mitiora provocando effectui optato non sunt, ubi simul periphericis nervorum finibus fortem stimulum addere, atque revulsionem va-

lidam facere necesse est, Exulcerantia omnino indicata erunt. — Sic in Iabe Rheumatica, et Arthritica diuturna, quae nullis aliis revellentibus cedunt; in Tussi convulsiva, Nervosibus chronicis: Mania, Epilepsia, Spasms optimo saepe cum fructu adhibentur. — Ita in Catarrho chronico, Phtysi pulmonali egregia sistunt remedia. In Febri Intermittente novissimis temporibus Cel. *Pommer* unguentum *Autenriethi* bono cum effectu adhibuit et licet hic actionem ejus omnibus perspectam non habeamus, haec tamen alia, ac derivans esse vix poterit.

Cauteria.

33.

Cauteria potentialia, vulgo *Caustica*, materiae organicae, cui adplicantur, cohaesionem protinus tollunt, et ipsam texturam organicam destruendo vitam omnem in loco adplicationis immediato sufferunt, nisi multum diluta in usum trahantur, quo in casu rubefacientium more agunt. Inflammatio et exulceratio eis inducta vehemens est, qua virtute medium quodammodo inter exulcerantia, et ferrum candens locum tenent. Adhibentur solum ad localem mali topici sanationem, licet in aliis quoque morbis, scopo nempe derivante universali, optimo cum fructu adhiberi possent.

Cauterium vivum, s. *ferrum candens* combustionem partis organicae, cui applicatur mortem partialem inducit. Provocatur autem hac ratione in plaga vicina valida omnis processus vitalis reactio dolore immani, humorum adfluxu, et inflammatione vehementi in largissimam suppurationem versa manifesta. Vita omni ita incitata nervorum torpor, et paralysis tolluntur, neuralgiae et inflammationes pertinacissimae derivantur, humorum resorptio multum intenditur. Adhibetur ferrum candens tunc tantum, ubi mitiora nihil prosunt, ad morbos atroces ad cutim ut plurimum derivandos. Ita in neuralgiis et spasmodis; si perstans nervorum concitatio, et neuralgiae deductio intenditur. — Ita in Coxalgia, inflammatione columnae vertebralis ferrum candens remedium sistit saepissime unicum. — Ita ad sistendas suppurationes internas cauterium ulceribus artificialibus quandoque etiam praeponendum est, si nimirum vehemens et perstans nervorum alteratio simul desideratur.

THESES DEFENDENDAE.

1.

Non aetas, sed cognitionum claritas, medicum facit.

2.

Nec Medicus Chirurgia, nec Chirurgus medicina carere possunt.

3.

Mater proli propriae ubera denegans suae et infantis saluti ut plurimum male consulit.

4.

Frequentia operationum in obstetricia cum progrediente artis perfectione est in ratione inversa.

5.

Acetas plumbi acidulus solutus Pharm. Austr. non est Acetum Lithargyri.

6.

Substratum Febris intermittentis systema gangliosum est.

7.

Non est syphilis ex Blenorhoea.

8.

Cholera non sistit morbum contagiosum.

9.

Herniae incarceratae remedium optimum est operatio Chirurgica.

10.

Exstirpatio uteri e numero operationum Chirurgicarum excludenda.
